

อนุสัญญาแรมซาร์ (Ramsar Convention)

อนุสัญญาแรมซาร์ (Ramsar Convention) หรืออนุสัญญาว่าด้วยพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระหว่างประเทศ ได้ถูกกำหนดและตั้งชื่อตามชื่อสถานที่จัดให้มีการประชุมเพื่อรับรองอนุสัญญาเมื่อวันที่ ๒ กุมภาพันธ์ ปี พ.ศ. ๒๕๑๔ (ค.ศ. 1971) ณ เมืองแรมซาร์ ประเทศอิหร่าน อนุสัญญาดังกล่าวเป็นข้อตกลงระหว่างรัฐบาล ซึ่งกำหนดกรอบการทำงานสำหรับความร่วมมือระหว่างประเทศเพื่อการอนุรักษ์แหล่งที่อยู่อาศัยที่เป็นพื้นที่ชุ่มน้ำ โดยมีวัตถุประสงค์เริ่มต้นเพื่อเน้นการดำเนินการอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์พื้นที่ชุ่มน้ำเพื่ออนุรักษ์ถิ่นที่อยู่อาศัยของนกน้ำ ต่อมาขอบเขตการดำเนินการของอนุสัญญาฯ ได้ขยายครอบคลุมกว้างขึ้นโดยเน้นการอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์ของพื้นที่ชุ่มน้ำอย่างชาญฉลาดในทุกๆ ด้าน ตลอดจนเพื่ออนุรักษ์ และยับยั้งการสูญหายของพื้นที่ชุ่มน้ำในโลก โดยมีพันธกิจที่สำคัญของอนุสัญญากล่าวถึงในการดำเนินงานระดับชาติโดยความร่วมมือระดับนานาชาติ เพื่อก่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนในทุกภูมิภาคของโลก อนุสัญญาฯ มีผลบังคับใช้จริงเมื่อวันที่ ๒๑ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๑๘ (ค.ศ. 1975) นอกจากนี้ยังกำหนดให้ทุกวันที่ ๒ กุมภาพันธ์ของทุกปีเป็นวันพื้นที่ชุ่มน้ำโลก (World Wetlands Day)

ในช่วงเวลาเริ่มแรกนั้น ประเทศไทยยังมิได้เป็นภาคีอนุสัญญาว่าด้วยพื้นที่ชุ่มน้ำ ต่อมาด้วยแรงกระตุ้นของกระแสการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำทั่วโลก ทำให้ในปี พ.ศ. ๒๕๓๖ กรมป่าไม้ได้ริเริ่มจัดให้มีการประชุมหารือกันระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำขึ้นเป็นครั้งแรก ที่ประชุมได้มีมติให้สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (สผ.) สังกัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (ทส.) ทำหน้าที่เป็นหน่วยประสานงานกลางระดับชาติ เพื่อดำเนินงานอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำของประเทศไทย และประสานงานการเข้าเป็นภาคีอนุสัญญาว่าด้วยพื้นที่ชุ่มน้ำ ดังนั้นในปี พ.ศ. ๒๕๓๖ สผ. ได้เสนอให้คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ จัดตั้งคณะกรรมการการจัดการพื้นที่ชุ่มน้ำขึ้น เพื่อขอข้อคิดเห็นข้อเสนอแนะต่างๆ ในการเข้าร่วมเป็นภาคีอนุสัญญา ตลอดจนคัดเลือกพื้นที่ชุ่มน้ำเข้าบรรจุในทะเบียนพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระหว่างประเทศ ซึ่งองค์ประกอบของคณะกรรมการฯ ประกอบไปด้วยผู้แทนจากหน่วยงานราชการต่างๆ ที่ดำเนินนโยบายเกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์

ในปี ๒๕๓๘ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อมเดิม) ได้ดำเนินโครงการสำรวจจัดทำทะเบียนรายนามสถานภาพ และฐานข้อมูลพื้นที่ชุ่มน้ำของประเทศไทย โดยพบว่าพื้นที่ชุ่มน้ำของประเทศไทยประกอบไปด้วย พื้นที่ชุ่มน้ำแหล่งน้ำจืด ทั้งแหล่งน้ำไหลและน้ำนิ่ง ได้แก่ คลอง ห้วย ลำธาร แม่น้ำ น้ำตก หนอง อ่างเก็บน้ำ ทะเลสาบ บึง พรุหญ้า พรุน้ำจืดที่มีไม้พุ่ม ที่ลุ่มชื้นแฉะ พื้นที่เกษตรที่มีน้ำท่วมขัง และพื้นที่ชุ่มน้ำชายฝั่งทะเล ได้แก่ ปากแม่น้ำ ชายหาด หาดเลน ป่าชายเลน ปะการัง ครอบคลุมพื้นที่อย่างน้อย ๓๖,๖๑๖.๑๖ ตารางกิโลเมตร (๒๒,๘๘๕,๑๐๐ ไร่) คิดเป็นร้อยละ ๗.๕ ของพื้นที่ประเทศไทย ต่อมาเมื่อวันที่ ๒๖ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๔๐ คณะรัฐมนตรีจึงได้มีมติให้ความเห็นชอบให้ประเทศไทยเข้าร่วมเป็นภาคีอนุสัญญาว่าด้วยพื้นที่ชุ่มน้ำ โดยประเทศไทยได้มอบสัตยาบันสารเพื่อเข้าร่วมเป็นภาคีอนุสัญญาแรมซาร์เมื่อวันที่ ๑๓ พฤษภาคม ๒๕๔๑ นับเป็นลำดับที่ ๑๑๐ ของภาคีอนุสัญญาฯ โดยมีผลบังคับใช้วันที่ ๑๓ กันยายน พ.ศ. ๒๕๔๑ ซึ่งการเข้าเป็นภาคีนั้นประเทศสมาชิกต้องเสนอพื้นที่ชุ่มน้ำในประเทศ 1 แห่ง ขึ้นเป็นพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระหว่างประเทศ (Wetland of International Importance) ซึ่งประเทศไทยได้เสนอพรุควนชีเสียน ในเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย จังหวัดพัทลุง มีพื้นที่ ๓,๐๘๕ ไร่ เป็นพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระหว่างประเทศแห่งแรกของประเทศไทย และเป็นลำดับที่ ๙๔๘ ในทะเบียนพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระหว่างประเทศของอนุสัญญาแรมซาร์

ความสำคัญและคุณค่าของพื้นที่ชุ่มน้ำ (Wetlands)

พื้นที่ชุ่มน้ำ หมายถึง พื้นที่ลุ่มมีน้ำขัง (marsh) พื้นที่ลุ่ม (fen) พื้นที่พรุ (peatland) พื้นที่ฉ่ำน้ำ (water) ไม่ว่าจะเกิดตามธรรมชาติ (natural) หรือมนุษย์สร้างขึ้น (artificial) เกิดขึ้นเป็นการถาวร (permanent) หรือชั่วคราว (contemporary) มีน้ำนิ่ง (static) หรือน้ำไหล (flowing) เป็นน้ำจืด (fresh) น้ำกร่อย (brackish) หรือน้ำเค็ม (salt) รวมไปถึงพื้นที่ทางทะเลในบริเวณซึ่งเมื่อน้ำลงต่ำสุดมีความลึกของระดับน้ำไม่เกิน 6 เมตร ทั้งนี้ การใช้พื้นที่ชุ่มน้ำต้องใช้ประโยชน์อย่างชาญฉลาด และเป็นการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน ในพื้นที่ชุ่มน้ำตามแนวทางการรักษาสภาพธรรมชาติและระบบนิเวศเพื่อประโยชน์ของมนุษยชาติ

คู่มืออนุสัญญาแรมซาร์ (The Ramsar Convention Manual) แบ่งประเภทของพื้นที่ชุ่มน้ำเป็น ๕ ประเภท คือ

๑. พื้นที่ทางทะเล (Marine) ได้แก่ พื้นที่ชุ่มน้ำชายฝั่งทะเล (coastal wetlands) รวมถึงทะเลสาบน้ำเค็ม (coastal lagoons) หาดหิน (rocky shores) และแนวปะการัง (coral reefs)
๒. พื้นที่ปากแม่น้ำ (Estuarine) ได้แก่ ดินดอนสามเหลี่ยมปากแม่น้ำ (deltas) ที่ราบลุ่มน้ำขึ้นถึง (tidal marshes) และพื้นที่ป่าชายเลน (mangrove swamps)
๓. พื้นที่ทะเลสาบ (Lacustrine) ได้แก่ พื้นที่ชุ่มน้ำบริเวณทะเลสาบ (wetlands associated with lakes)
๔. พื้นที่แหล่งน้ำไหล (Riverine) ได้แก่ พื้นที่ชุ่มน้ำบริเวณแม่น้ำ และลำธาร (wetlands along rivers and streams)
๕. พื้นที่หนองน้ำ หรือที่ลุ่มชื้นแฉะ (Palustrine) ได้แก่ ที่ลุ่มชื้นแฉะ (marshes) ที่ลุ่มน้ำขัง (swamps) และหนองน้ำขับ (bogs)

นอกจากนี้ยังได้แบ่งประเภทพื้นที่ชุ่มน้ำออกเป็น ๓ ประเภทหลัก ๔๒ ชนิด ตาม Ramsar Classification of Wetland Type ดังนี้

๑. พื้นที่ชุ่มน้ำทางทะเล และชายฝั่งทะเล (Marine and Coastal Wetlands) ได้แก่ แนวปะการัง ชายฝั่ง หน้าผาชายฝั่ง หาดทราย แหล่งน้ำกร่อย หาดโคลน หาดเลน ทะเลสาบน้ำจืดบนเกาะ ป่าชายเลน ภูมิประเทศแบบคาสก์ ฯลฯ
๒. พื้นที่ชุ่มน้ำในแผ่นดินใหญ่ (Inland Wetlands) ได้แก่ ทะเลสาบ หนอง บึง ห้วย พื้นที่ชุ่มน้ำอัลไพน์ พื้นที่ชุ่มน้ำในเขตทุนดรา ป่าพรุ น้ำพุ โอเอซิส ฯลฯ
๓. พื้นที่ชุ่มน้ำที่มนุษย์สร้างขึ้น (Human-made Wetlands) ได้แก่ อ่างเก็บน้ำ สระน้ำ บ่อเลี้ยงสัตว์น้ำ พื้นที่เกษตรกรรม ฯลฯ

คุณค่าโดยรวมของพื้นที่ชุ่มน้ำ ได้แก่ การเป็นแหล่งน้ำ แหล่งกักเก็บน้ำฝนและน้ำท่า ป้องกันน้ำเค็มมิให้รุกเข้ามาในแผ่นดิน ป้องกันชายฝั่งพังทลาย ดักจับตะกอนและแร่ธาตุ ป้องกันภัยธรรมชาติต่าง ๆ เป็นแหล่งทรัพยากรและผลผลิตทางธรรมชาติที่มนุษย์เข้าไปเก็บเกี่ยวผลประโยชน์ เช่น แหล่งอาหาร ยารักษาโรค แหล่งนันทนาการพักผ่อนท่องเที่ยว เป็นแหล่งรวบรวมความหลากหลายทางชีวภาพ พันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ มีความสำคัญทางนิเวศวิทยาและการอนุรักษ์ธรรมชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเป็นแหล่งของผู้ผลิตห่วงโซ่อาหาร ความสำคัญด้านประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม วิถีชีวิต ตลอดจนเป็นแหล่งศึกษาวิจัยทางธรรมชาติ

หลักเกณฑ์การพิจารณาจัดลำดับความสำคัญพื้นที่ชุ่มน้ำของประเทศไทยที่แบ่งออกเป็น ๓ ระดับ ได้แก่

๑. พื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับนานาชาติ ใช้เกณฑ์การจำแนกภายใต้มาตรา ๒ ของอนุสัญญาพื้นที่ชุ่มน้ำ โดยเกณฑ์ดังกล่าวมี ๔ ข้อ คือ เกณฑ์สำหรับประเมินคุณค่าของพื้นที่ชุ่มน้ำที่เป็นตัวแทนหรือที่มีเอกลักษณ์เฉพาะ เกณฑ์ทั่วไปสำหรับการใช้พืชและสัตว์ในการจำแนกวินิจฉัยพื้นที่ชุ่มน้ำที่สำคัญ เกณฑ์เฉพาะสำหรับการใช้นกน้ำในการจำแนกวินิจฉัยพื้นที่ชุ่มน้ำที่สำคัญ และเกณฑ์เฉพาะสำหรับการใช้พันธุ์ปลาในการจำแนกพื้นที่ชุ่มน้ำที่สำคัญ

๒. พื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับชาติ มีคุณสมบัติตามเกณฑ์ ๓ ข้อ คือ เกณฑ์สำหรับประเมินคุณค่าของพื้นที่ชุ่มน้ำที่เป็นตัวแทนหรือที่มีเอกลักษณ์เฉพาะ เกณฑ์ทั่วไปสำหรับการใช้พืชและสัตว์ในการจำแนกวินิจฉัยพื้นที่ชุ่มน้ำที่สำคัญ และเกณฑ์ที่ประเมินจากสถานภาพทางกฎหมายและการจัดการ

๓. พื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับท้องถิ่น มีคุณสมบัติตามเกณฑ์ ๒ ข้อ คือ เกณฑ์ที่ประเมินจากสถานภาพทางกฎหมายและการจัดการ และเกณฑ์ที่ประเมินจากความสำคัญที่มีต่อท้องถิ่น

สำนักงานนโยบายและแผนฯ (สผ.) ได้ดำเนินโครงการสำรวจ จัดทำทะเบียนรายชื่อ สถานภาพ และฐานข้อมูลพื้นที่ชุ่มน้ำของประเทศไทยและนำเสนอต่อคณะรัฐมนตรีให้พิจารณาเห็นชอบ ซึ่งได้มีมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๑ สิงหาคม ๒๕๔๓ เห็นชอบตามที่กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยสผ. เสนอเรื่องทะเบียนรายนามพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับนานาชาติ และระดับชาติของประเทศไทย และมาตรการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำ ซึ่งสรุปได้ดังนี้

- ทะเบียนรายนามพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับนานาชาติของประเทศไทย ๖๑ แห่ง
- ทะเบียนรายนามพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับชาติของไทย ๔๘ แห่ง
- ทะเบียนรายนามพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับท้องถิ่น ๑๙,๒๕๕ แห่ง
- การเสนอพื้นที่ชุ่มน้ำที่สมควรได้รับการเสนอเป็นพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระหว่างประเทศ (Ramsar Site) เป็นลำดับแรก ๙ แห่ง และพื้นที่ชุ่มน้ำที่สมควรได้รับความคุ้มครอง การศึกษาสำรวจ และฟื้นฟู ๒๘ แห่ง

ต่อมากระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม คณะทำงานวิชาการพื้นที่ชุ่มน้ำ และคณะอนุกรรมการการจัดการพื้นที่ชุ่มน้ำ ซึ่งประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้แทนจากหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องได้พิจารณาทบทวนมติคณะรัฐมนตรี วันที่ ๑ สิงหาคม ๒๕๔๓ โดยเห็นว่าเนื่องจากปัญหาอุทกภัยในพื้นที่หลายจังหวัดของประเทศไทย ได้ก่อให้เกิดความเสียหายต่อชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน สาเหตุสำคัญประการหนึ่งคือ ระบบนิเวศพื้นที่ชุ่มน้ำธรรมชาติที่เป็นแหล่งรองรับน้ำและกักเก็บน้ำได้ถูกบุกรุก ทำลาย และ/หรือถูกพัฒนาเปลี่ยนแปลงไปใช้ในรูปแบบอื่น เช่น เป็นพื้นที่เกษตรกรรม นิคมอุตสาหกรรม และชุมชนเมือง ตลอดจนการพัฒนาโครงสร้างสาธารณูปโภคต่าง ๆ ซึ่งปัจจุบันปัญหาเหล่านี้ได้ทวีความรุนแรงมากขึ้นและมีแนวโน้มที่จะเข้าสู่ขั้นวิกฤติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งพื้นที่ชุ่มน้ำที่ได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับท้องถิ่นรวมทั้งพื้นที่สาธารณะประโยชน์ การดำรงพื้นที่ชุ่มน้ำให้เป็นพื้นที่รับน้ำตามธรรมชาติจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและจำเป็นต้องได้รับความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรี กอปรกับในปัจจุบันหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งภาครัฐ เอกชน ชุมชน องค์กรพัฒนาเอกชน และสถาบันการศึกษา ได้ยอมรับและตระหนักในคุณค่าและความสำคัญของพื้นที่ชุ่มน้ำ จึงได้ทำการศึกษาคุณสมบัติทางนิเวศวิทยา และเสนอให้ทบทวนบัญชีรายนามพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับนานาชาติและระดับชาติ โดยเสนอให้ยกระดับพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับท้องถิ่นบางแห่งขึ้นทะเบียนเป็นพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับ

นานาชาติและระดับชาติ และเป็นพื้นที่ที่มีความสำคัญเร่งด่วนสมควรได้รับการคุ้มครอง พื้นที่ และศึกษาสำรวจ และได้นำเสนอต่อคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ ในที่ประชุมคณะรัฐมนตรีวันที่ ๓ พฤศจิกายน ๒๕๕๒ เรื่อง การทบทวนมติคณะรัฐมนตรี วันที่ ๑ สิงหาคม ๒๕๔๓ เรื่องทะเบียนรายนามพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับนานาชาติ และระดับชาติของประเทศไทย และมาตรการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำ เนื้อหาของมติเป็นการเพิ่มเติมและปรับปรุงทะเบียนรายชื่อพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญของประเทศไทย โดยสรุปดังนี้

๑. พื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับนานาชาติ จำนวน ๖๙ แห่ง
๒. พื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับชาติ จำนวน ๔๗ แห่ง
๓. พื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความจำเป็นเร่งด่วนต้องได้รับการคุ้มครอง ๑๗ แห่ง
๔. พื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความจำเป็นเร่งด่วนต้องได้รับการฟื้นฟู ๒๐ แห่ง
๕. พื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความจำเป็นเร่งด่วนต้องได้รับการศึกษาสำรวจ อย่างน้อย ๑๙ แห่ง

มติฯ ดังกล่าว ทำให้เกิดการพัฒนาระบบฐานข้อมูลพื้นที่ชุ่มน้ำสำหรับการวางแผนการจัดการพื้นที่ชุ่มน้ำของประเทศไทย เพื่อเผยแพร่ความรู้ และสร้างความเข้าใจในการอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน

ปัจจุบัน ประเทศไทยมีพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระหว่างประเทศ (Ramsar Site) จำนวน ๑๔ แห่ง พื้นที่รวมประมาณ ๒,๔๙๘,๒๑๑.๕ ไร่ หรือ ๓๙๙,๗๑๓.๘๔ เฮกตาร์ (ข้อมูล ณ เดือนสิงหาคม ๒๕๕๙)

ทะเบียนรายชื่อพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระหว่างประเทศ (Ramsar Site) ในประเทศไทย จำนวน ๑๔ แห่ง

ลำดับที่	พื้นที่แรมซาร์ไซต์	จังหวัด	พื้นที่ (ไร่)	ประกาศเมื่อวันที่	ข้อมูลทั่วไปและความสำคัญของพื้นที่
๙๔๘	พรุควนขี้เสียน	พัทลุง	๓,๐๘๗.๕	๑๓ พฤษภาคม ๒๕๔๑	ตั้งอยู่บริเวณตอนเหนือในเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย มีลักษณะเป็นป่าพรุมีน้ำท่วมขัง ประกอบด้วยป่าพรุเสม็ดขาว หุบหญ้าขึ้นที่ความอุดมสมบูรณ์สูงมาก มีความลึก ประมาณ ๐-๒ เมตร เป็นแหล่งที่อยู่อาศัย ทำรังวางไข่ของนกไม่ต่ำกว่า ๑๘๗ ชนิด ที่สำคัญได้แก่ นกกาบบัว นกอ้ายงั่ว นกตะกรุม นกกระสานวล นกข่อนหอยขาว เหยี่ยวดำ นกฟีนฟุต ฯลฯ
๑๐๙๘	เขตห้ามล่าสัตว์ป่าบึงโขงหลง	บึงกาฬ	๑๓,๘๓๗.๕	๕ กรกฎาคม ๒๕๔๓	เป็น บึง น้ำ จืด ขนาดใหญ่ ที่สำคัญแห่งหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีลักษณะแคบยาว มีระบบนิเวศเชื่อมต่อกับแม่น้ำสงครามและแม่น้ำโขง มีความหลากหลายของพันธุ์ปลาอย่างน้อย ๖๖ ชนิด ที่สำคัญ เช่น ปลาตุ๊กด้าน ปลากัดเขียว ฯลฯ นกไม่ต่ำกว่า ๖๗ ชนิด ซึ่งอยู่ในสถานภาพถูกคุกคามและใกล้สูญพันธุ์ เช่น เป็ดดำหัวดำ เป็ดแดง นกกระแตหัวเทา ฯลฯ สัตว์เลื้อยคลาน ๑๐ ชนิด สัตว์สะเทินน้ำสะเทินบกอย่างน้อย ๖ ชนิด
๑๐๙๙	ดอนหอยหลอด	สมุทรสงคราม	๕๔๖,๘๗๕	๕ กรกฎาคม ๒๕๔๓	เป็นพื้นที่ชุ่มน้ำชายฝั่งทะเล เกิดจากการทับถมของตะกอนแม่น้ำและตะกอนน้ำทะเลบริเวณปากแม่น้ำกลองทำให้แผ่นดินขยายออกไปลงในทะเล ประมาณ ๘ กิโลเมตร เนื้อดินมีความอุดมสมบูรณ์ของธาตุอาหาร จัดเป็นพื้นที่ชุ่มน้ำชายฝั่งทะเลที่มีลักษณะทางธรรมชาติที่หายาก หาดเลนเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของหอยหลอด (Solen regularis) ที่เป็นเอกลักษณ์สำคัญของพื้นที่และหอยอีกหลายชนิดที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจในประเทศไทยและในภูมิภาค รวมทั้งเป็นแหล่งอาศัยของนกชายเลนหลากหลายชนิด
๑๑๐๐	ปากแม่น้ำกระบี่	กระบี่	๑๓๓,๑๑๘.๗๕	๕ กรกฎาคม ๒๕๔๓	ครอบคลุมพื้นที่ตั้งแต่สุสานหอย ๗๕ ล้านปี ที่เป็นหนึ่งเดียวใน

ลำดับที่	พื้นที่แร่มชาไรไซต์	จังหวัด	พื้นที่ (ไร่)	ประกาศเมื่อวันที่	ข้อมูลทั่วไปและความสำคัญของพื้นที่
					ภูมิภาคนี้ เขตผังเมืองรวมกระบี่ ป่าชายเลน หาดเลน หาดทราย และหญ้าทะเลผืนใหญ่ มีผืนป่าชายเลนที่มีสภาพสมบูรณ์ขึ้นอยู่หนาแน่น มีลำคลองหลายสายไหลลงสู่ทะเล มีความหลายของชนิดพันธุ์น้อย ๒๒๑ ชนิด ชนิดที่ใกล้สูญคุกคามระดับโลก เช่น นกยางจีน นกฟินฟุต นกทะเลขาเขียวลายจุด ฯลฯ พบพันธุ์ปลาอย่างน้อย ๕๐ ชนิด รวมทั้งเป็นถิ่นที่อยู่อาศัยของพะยูน ซึ่งเป็นสัตว์ป่าสงวนของประเทศไทยที่ใกล้สูญพันธุ์
๑๑๐๑	เขตห้ามล่าสัตว์ป่าหนองบงคาย	เชียงราย	๒,๗๑๒.๕	๕ กรกฎาคม ๒๕๔๓	เป็นบึงน้ำจืดขนาดเล็ก ตั้งอยู่ใกล้กับแม่น้ำโขง เป็นแหล่งที่อยู่อาศัยที่สำคัญของนกอพยพในช่วงฤดูหนาวที่สำคัญแห่งหนึ่งของประเทศไทย พบชนิดนกอย่างน้อย ๑๒๑ ชนิด ชนิดที่สำคัญซึ่งถูกคุกคามระดับโลก ได้แก่ เป็ดดำหัวดำ ฯลฯ ชนิดที่หายาก เช่น เป็ดผีใหญ่ เป็ดใบกาล เป็นต้น รวมทั้งพบพันธุ์ปลาอย่างน้อย ๒๑ ชนิด รวมทั้งเป็นที่อยู่อาศัยของปลาหมอแคะซึ่งพบเฉพาะในแหล่งน้ำจืดแถบภาคใต้ฝั่งตะวันตกของแม่น้ำโขงเท่านั้น
๑๑๐๒	เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเฉลิมพระเกียรติ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ (พรุโตะแดง)	นราธิวาส	๑๒๕,๖๒๕	๕ กรกฎาคม ๒๕๔๓	เป็นป่าพรุผืนใหญ่ที่สุดของประเทศไทยที่ยังคงเหลืออยู่ และมีความสำคัญของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เป็นที่ราบลุ่มน้ำท่วมขังซึ่งอยู่ห่างจากชายฝั่งทะเล เป็นแหล่งรับน้ำจากลุ่มน้ำตอนบน มีความหลากหลายทางชีวภาพสูง มีพันธุ์ไม้เฉพาะถิ่นอย่างน้อย ๕๐ ชนิด เช่น ช้างให้ กาบอ้อย ปาหนันช้าง ฯลฯ พบนกอย่างน้อย ๒๑๗ ชนิด ชนิดที่สำคัญและใกล้สูญพันธุ์เช่น นกตะกรุม นกฟินฟุต นกเป็ดน้ำใหญ่ นกเงือกดำ เขียวปลาใหญ่หัวเทา ฯลฯ สัตว์เลื้อยคลานอย่างน้อย ๕๒ ชนิด พันธุ์ปลาไม่ต่ำกว่า ๖๒ ชนิด
๑๑๘๒	หาดเจ้าไหม-เขตห้ามล่าสัตว์ป่าหมู่เกาะลิบง-ปากแม่น้ำตรัง	ตรัง	๔๑๔,๔๕๖.๒๕	๑๔ สิงหาคม ๒๕๔๕	พื้นที่ประกอบด้วยระบบนิเวศ ๓ ลักษณะคือ แม่น้ำ ปากแม่น้ำ และชายฝั่ง มีความหลากหลายของระบบนิเวศสูง ประกอบด้วยป่าชายเลน แหล่งน้ำกร่อย ชายหาด หาดหิน แนวปะการัง และ

ลำดับที่	พื้นที่แรมซาร์ไซต์	จังหวัด	พื้นที่ (ไร่)	ประกาศเมื่อวันที่	ข้อมูลทั่วไปและความสำคัญของพื้นที่
					แหล่งหญ้าทะเล เป็นถิ่นที่อยู่อาศัยที่สำคัญของนกอย่างน้อย ๒๑๒ ชนิด ชนิดที่หายากและใกล้สูญพันธุ์ เช่น นกซ่อมทะเลออกแดง นกฟินฟุต นกหัวโตกินปู ทั้งนกอพยพและนกประจำถิ่น รวมทั้งเป็นที่อยู่อาศัยของพะยูน ซึ่งเป็นสัตว์ป่าสงวน รวมทั้งเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียง มีความงดงามทางธรรมชาติ ตลอดจนเป็นแหล่งศึกษาวิจัยที่สำคัญแห่งหนึ่ง
๑๑๘๓	อุทยานแห่งชาติแหลมสน-ปากแม่น้ำกระบุรี-ปากคลองกะเปอร์	ระนอง	๗๖๒,๗๘๗.๕	๑๔ สิงหาคม ๒๕๔๕	เป็นพื้นที่ส่วนใหญ่ของป่าชายเลนซึ่งเป็นป่าชายเลนผืนใหญ่ที่สุดเหลืออยู่ของประเทศไทยและเขตอินโด-แปซิฟิก ประกอบด้วยระบบนิเวศพื้นที่ชุ่มน้ำหลายแบบที่ผสมผสานกันเป็นพื้นที่ชุ่มน้ำผืนใหญ่ ได้แก่ หาดเลน หาดทราย แหล่งปะการัง แหล่งหญ้าทะเล และป่าชายเลนซึ่งพบต้นโกงกางขนาดใหญ่มีอายุมากกว่า ๓๐๐ ปี มีความหลากหลายทางชีวภาพสูงมาก เป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของชนิดพันธุ์ที่อยู่ในสถานภาพถูกคุกคาม ได้แก่ นกฟินฟุต นกหัวโตมลายูปลากระทุงเหวทะเล และนอกจากนี้ป่าชายเลนบริเวณปากแม่น้ำกระบุรี เป็นศูนย์กลางการศึกษาวิจัยระดับนานาชาติ เกี่ยวกับป่าชายเลน ซึ่งได้รับการประกาศเป็นพื้นที่สงวนชีวมณฑลลำดับที่ ๔ ของประเทศไทย และจัดว่าเป็นพื้นที่สงวนชีวมณฑลประเภทป่าชายเลนแห่งแรกของโลก
๑๑๘๔	อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะอ่างทอง	สุราษฎร์ธานี	๖๓,๗๕๐	๑๔ สิงหาคม ๒๕๔๕	ประกอบด้วยเกาะต่างๆ ประมาณ ๔๒ เกาะ ที่อยู่เป็นกลุ่มเกาะกลางทะเลอ่าวไทย วางเรียงตัวในแนวเหนือ ใต้ ส่วนใหญ่เป็นเขาหินปูนสูงชันซึ่งเป็นแนวหน้าผาสูงชันตั้งต้งได้รับอิทธิพลของตะกอนจากแม่น้ำตาปี ลักษณะชายฝั่งมีความสูงชัน มีแนวปะการังก่อตัวเป็นแนวแคบๆ พบความหลากหลายของนกอย่างน้อย ๕๒ ชนิด ที่สำคัญได้แก่ นกเงือกดำ นกออก นกลุมพูขาว ฯลฯ สัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมอย่างน้อย ๑๖ ชนิด

ลำดับที่	พื้นที่แรมซาร์ไซต์	จังหวัด	พื้นที่ (ไร่)	ประกาศเมื่อวันที่	ข้อมูลทั่วไปและความสำคัญของพื้นที่
๑๑๘๕	อุทยานแห่งชาติอ่าวพังงา	พังงา	๒๕๐,๐๐๐	๑๔ สิงหาคม ๒๕๔๕	เป็นอ่าวตื้นล้อมรอบด้วยป่าชายเลนต่อเนื่องเป็นผืนใหญ่ ระดับน้ำในอ่าวค่อนข้างตื้นประมาณ ๑-๔ เมตร ประกอบด้วยเกาะน้อยใหญ่ประมาณ ๔๒ เกาะ มีภูเขาหินตะกอน หินแปร แทรกสลับอยู่เป็นแนว โดยเฉพาะอย่างยิ่งภูเขาหินปูนซึ่งแทรกโผล่เป็นหย่อมๆ กระจายอยู่ทั่วไปในอ่าวพังงาอย่างสวยงามที่มีชื่อเสียงได้แก่ เกาะปันหยี เกาะเขาพิงกัน เป็นต้น เป็นที่อยู่อาศัยของพะยูนซึ่งเป็นสัตว์ป่าสงวน พบอย่างน้อย ๘๘ ชนิด ชนิดที่หายากและใกล้สูญพันธุ์ เช่น นกหัวโตมลายู นกซ่อมทะเลอกแดง นกออก ฯลฯ พบพันธุ์ปลาอย่างน้อย ๘๒ ชนิด สัตว์เลื้อยคลาน ๑๘ ชนิด สัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม ๑๗ ชนิด
๑๗๓๔	อุทยานแห่งชาติเขาสามร้อยยอด	ประจวบคีรีขันธ์	๔๓,๐๗๔	๑๔ มกราคม ๒๕๕๑	ตั้งอยู่บริเวณเชิงเขาของเทือกเขาสามร้อยยอด ตามแนวชายฝั่งทะเลอ่าวไทยยาวประมาณ ๒๐ กิโลเมตรมียอดเขาแหลมมากมาย มีกลุ่มเขาโดดตามแนวชายฝั่งทะเลและในทะเลเป็น ภูมิประเทศรอบเทือกเขาเป็นทุ่งที่ราบลุ่มกว้างใหญ่ เรียกว่า “ทุ่งสามร้อยยอด” เป็นแหล่งที่อยู่อาศัยที่สำคัญของเสือปลาที่ใหญ่ที่สุดในประเทศไทย ซึ่งเป็นสัตว์ป่าที่มีสถานภาพใกล้สูญพันธุ์อย่างยิ่ง พบความหลากหลายของพันธุ์พืชอย่างน้อย ๒๙๒ ชนิด สัตว์ป่า ๑๑๓ ชนิด และพันธุ์ปลาน้ำจืดอย่างน้อย ๔๑ ชนิด
๑๙๒๖	กุตทิง	บึงกาฬ	๑๓,๗๕๐	๑๙ มิถุนายน ๒๕๕๒	มีลักษณะเป็นกุต (Oxbow lake) มีรูปร่างคล้ายกับปากผีเสื้อ มีระบบนิเวศที่เชื่อมต่อกับแม่น้ำโขง จึงทำให้มีความหลากหลายทางชีวภาพสูง ระดับความลึกประมาณ ๒ – ๕ เมตร และในฤดูน้ำหลากอาจลึกถึง ๑๐ เมตร พบพืชน้ำอย่างน้อย ๖๐ ชนิด พันธุ์พืชบกอย่างน้อย ๑๕๐ ชนิด พบพันธุ์ปลาอย่างน้อย ๑๑๓ ชนิด ที่เป็นชนิดพันธุ์เฉพาะถิ่นที่สำคัญ เช่น ปลาบู่กุตทิง เป็นต้น เป็นแหล่งที่อยู่อาศัยที่สำคัญของนกไม่ต่ำกว่า ๑๐๐ ชนิด โดยเฉพาะนกอพยพในช่วงฤดูหนาวที่มีความสำคัญระดับโลก

ลำดับที่	พื้นที่แรมซาร์ไซต์	จังหวัด	พื้นที่ (ไร่)	ประกาศเมื่อวันที่	ข้อมูลทั่วไปและความสำคัญของพื้นที่
					เช่น เปิดคำหัวดำ เปิดปากสัน เปิดเปียหน้าเขียว ฯลฯ
๒๑๕๒	เกาะกระ	นครศรีธรรมราช	๒,๓๓๗.๕	๑๒ สิงหาคม ๒๕๕๖	เป็นหมู่เกาะขนาดเล็กที่ตั้งอยู่ในอ่าวไทย ประกอบไปด้วยภูเขาขนาดเล็ก แนวหินชายฝั่ง พบความหลากหลายของปะการังแข็งกว่า ๖๗ ชนิด ซึ่งนับว่าเป็นแหล่งปะการังที่หายากและสำคัญที่สุดแห่งหนึ่งในประเทศไทย นอกจากนี้ยังเป็นแหล่งวางไข่ที่สำคัญของเต่าตนุ และเต่ากระ เป็นแหล่งอาศัยของนกโจรสลัด เกาะคริสต์มาสซึ่งมีสถานภาพใกล้สูญพันธุ์
๒๑๕๓	หมู่เกาะกระ-เกาะพระทอง	พังงา	๑๒๒,๘๐๐	๑๒ สิงหาคม ๒๕๕๖	ประกอบไปด้วยเกาะขนาดใหญ่สองเกาะ มีความหลากหลายของระบบนิเวศที่เป็นทุ่งหญ้า ป่าชายเลน ป่าพรุ บึงน้ำจืด ป่าดิบชื้น ชายหาด หาดเลน ภูเขาทะเล และแนวปะการังชายฝั่ง เป็นถิ่นที่อยู่อาศัยที่สำคัญของเต่าหญ้า เต่ากระ และเต่ามะเฟือง เป็นที่อยู่อาศัยที่สำคัญไม่กี่แห่งในประเทศไทยของนกตะกรุม ซึ่งเป็นนกที่หายากและใกล้สูญพันธุ์ นอกจากนี้ยังเป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์เลื้อยคลานด้วยนมที่สำคัญ อาทิ ลิ่นขาว กวางป่า รวมทั้งพะยูน สัตว์ป่าสงวน อีกทั้งแหล่งหญ้าทะเลในพื้นที่กว่า ๔,๓๗๕ ไร่ ยังเป็นแหล่งขยายเพาะพันธุ์วางไข่ของพันธุ์ปลาไม่ต่ำกว่า ๒๖๘ ชนิด

ที่มา: www.ramsar.org_January 2016

การเข้าร่วมเป็นภาคีอนุสัญญา

ประเทศใด ๆ ที่เป็นสมาชิกองค์การสหประชาชาติหรือเป็นหนึ่งในหน่วยงานพิเศษ หรือองค์กรพลังงานปรมาณูนานาชาติ The International Atomic Energy Agency (IAEA) หรือ ภาคีของ The Statutes of the International Court of Justice (ICJ) สามารถเข้าเป็นภาคี ของอนุสัญญา ฯ ได้ ๓ วิธีดังนี้

๑. ลงนามโดยไม่มีข้อสงวนใด ๆ พร้อมกับการให้สัตยาบัน
๒. ลงนามเพื่อรับรองอนุสัญญา ฯ ก่อนแล้วจึงให้สัตยาบัน
๓. ภาควิชาการ (การเข้าเป็นภาคีใหม่)

โดยผู้แทนเป็นทางการของประเทศนั้น ๆ มอบสัตยาบันสารต่อผู้อำนวยการองค์การศึกษาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) ทั้งนี้ประเทศที่จะเข้าร่วมเป็นภาคีจะต้องเสนอชื่อพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญในทางนิเวศวิทยา และอุทกวิทยา พร้อมทั้งข้อมูลพื้นฐานและแผนที่แสดงที่ตั้งและขอบเขตที่ชัดเจน โดยเสนอตามรูปแบบ “Ramsar datasheets” มาพร้อมกับการขอเข้าร่วมเป็นภาคี หรือเสนอหลังจากนั้นโดยเร็วที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ซึ่ง datasheets เหล่านี้จะได้รับการจัดพิมพ์เป็น “ ทะเบียนพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระหว่างประเทศ ” (Directory of Wetlands of International Importance) โดยสามารถเพิ่มเติมพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญในดินแดนของตนในภายหลังได้อีกด้วย ปัจจุบันทั่วโลกมีพื้นที่ชุ่มน้ำที่ได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระหว่างประเทศ (Ramsar Sites) แล้วทั้งสิ้น ๒,๒๔๑ แห่ง รวมเป็นพื้นที่ประมาณ ๒๑๕.๒๔ ล้านเฮกตาร์ หรือ ๑,๓๔๕.๒๕๔ ล้านไร่ (ข้อมูล ณ เดือนสิงหาคม พ.ศ. ๒๕๕๙)

ข้อตกลงของการเข้าร่วมเป็นภาคี

ข้อตกลงหลัก ๆ ของรัฐที่เข้าร่วมในภาคีอนุสัญญาแรมซาร์ คือ

- ภาคีจะต้องคัดเลือกพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับชาติหรือนานาชาติอย่างน้อย ๑ แห่ง บรรจุในทะเบียนพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีอยู่ในทะเบียน (มาตรา ๒ วรรค ๑) และส่งเสริมการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำที่มีอยู่ในทะเบียน (มาตรา ๓ วรรค ๑)
- ภาคีต้องกำหนดและวางแผนการดำเนินงานการใช้ประโยชน์พื้นที่ชุ่มน้ำอย่างชาญฉลาด ไม่ว่าพื้นที่ชุ่มน้ำนั้นจะอยู่ในทะเบียนหรือไม่ (มาตรา ๓ วรรค ๑)
- ทำการปรึกษากับภาคีอื่น ๆ เกี่ยวกับการดำเนินงานของอนุสัญญา ฯ โดยเฉพาะอย่างยิ่งพื้นที่ชุ่มน้ำที่ตั้งอยู่ตามพรมแดนระหว่างประเทศ มีการใช้ทรัพยากรน้ำร่วมกัน มีการใช้ทรัพยากรชีวภาพร่วมกัน และมีการพัฒนาความช่วยเหลือสำหรับโครงการพื้นที่ชุ่มน้ำ
- ภาคีต้องสนับสนุนเงินช่วยเหลือแก่อนุสัญญา ฯ จำนวนเงินช่วยเหลือของแต่ละประเทศขึ้นกับการแบ่งตาม UN Scale

ประเด็นสำคัญที่ควรรู้

- อนุสัญญาแรมซาร์ไม่ละเมิดอำนาจอธิปไตยของภาคี ซึ่งเป็นเจ้าของดินแดนที่มีพื้นที่ชุ่มน้ำ

- อนุสัญญาแรมซาร์เป็นอนุสัญญาระหว่างประเทศที่ส่งเสริมให้ประเทศต่าง ๆ มีการอนุรักษ์ และใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติ ในพื้นที่ชุ่มน้ำอย่างยั่งยืนโดยเฉพาะอย่างยิ่งให้ความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมของชุมชน
- พื้นที่ชุ่มน้ำใดที่ได้รับการเสนอเป็นพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระหว่างประเทศแล้ว ต่อมามีความจำเป็น ภาคิสามารถเพิกถอนออกจากทำเนียบหรือจำกัดขอบเขตใหม่ได้ แต่ทั้งนี้ต้องเสนอพื้นที่อื่นทดแทนด้วย

การเป็นภาคีอนุสัญญาแรมซาร์

- ทำให้มีการอนุรักษ์และยับยั้งการสูญเสียของพื้นที่ชุ่มน้ำในแต่ละภูมิภาคของโลก
- ลดปัญหาความขัดแย้งในการอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์พื้นที่ชุ่มน้ำระหว่างประเทศตลอดจนสิ่งมีชีวิตต่างๆ ในพื้นที่รวมทั้งฝูงนกน้ำที่อพยพตามฤดูกาลไปอยู่ในประเทศต่างๆ ทั้งนี้ เนื่องจากอนุสัญญา ฯ ระบุว่าภาคีจะต้องร่วมมือในการจัดการพื้นที่ชุ่มน้ำและสิ่งมีชีวิตในพื้นที่ที่ใช้ร่วมกัน
- ทำให้มีการอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์พื้นที่ชุ่มน้ำและสิ่งมีชีวิตในพื้นที่ที่ใช้อย่างฉลาด เนื่องจากอนุสัญญา ฯ ระบุหน้าที่ที่ภาคีจะต้องกระทำ คือ ให้คำนึงถึงการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำในการกำหนดแผนการใช้ที่ดินและแผนการจัดการระดับชาติ ซึ่งการดำเนินการตามแผนการจัดการระดับชาติ ซึ่งการดำเนินการตามแผนนี้ จะเป็นการส่งเสริมการใช้ประโยชน์อย่างฉลาดตลอดจนทำให้มีพื้นที่ชุ่มน้ำที่ต้องสงวนรักษาไว้
- ทำให้มีการป้องกันการเสื่อมสภาพของพื้นที่ชุ่มน้ำ โดยเฉพาะที่ขึ้นทะเบียนไว้โดยมีการติดตามตรวจสอบอย่างสม่ำเสมอ

พันธกรณีในการเข้าร่วมเป็นภาคีอนุสัญญาแรมซาร์

ข้อตกลงหลัก ๆ ของประเทศที่เข้าร่วมในอนุสัญญาแรมซาร์ คือ

- ภาคีแต่ละประเทศจะต้องคัดเลือกพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับชาติหรือระหว่างประเทศอย่างน้อย ๑ แห่ง บรรจุใน “ทะเบียนรายชื่อพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระหว่างประเทศ” นอกจากนั้นแล้ว มาตรา ๓ วรรค ๑ ยังระบุให้แต่ละประเทศส่งเสริมการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำที่มีอยู่ในทะเบียนด้วย
- ภาคีแต่ละประเทศต้องกำหนดและวางแผนการดำเนินงานการใช้ประโยชน์พื้นที่ชุ่มน้ำอย่างชาญฉลาดไม่ว่าพื้นที่ชุ่มน้ำจะอยู่ในทะเบียนหรือไม่
- ภาคีแต่ละประเทศสามารถทำการปรึกษากับภาคีอื่นๆ เกี่ยวกับการดำเนินงานของอนุสัญญาฯ โดยเฉพาะอย่างยิ่งพื้นที่ชุ่มน้ำที่อยู่ตามพรมแดนระหว่างประเทศมีการใช้ทรัพยากรน้ำร่วมกัน และมีการพัฒนาความช่วยเหลือสำหรับโครงการพื้นที่ชุ่มน้ำ
- ภาคีแต่ละประเทศต้องสนับสนุนเงินช่วยเหลือแก่อนุสัญญา ฯ จำนวนเงินช่วยเหลือแก่อนุสัญญา ฯ จำนวนเงินช่วยเหลือของแต่ละประเทศขึ้นกับการแบ่งตาม UN Scale ซึ่งสำหรับประเทศไทยต้องบริจาคประมาณ ๑๑,๖๙๒ ฟรังก์สวิส (ข้อมูล ณ วันที่ ๓๑ ธันวาคม ๒๕๕๕)

ผลดีในการเข้าร่วมเป็นภาคีอนุสัญญาแรมซาร์

- อนุสัญญาแรมซาร์เป็นหนึ่งในกฎหมายระหว่างประเทศอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน เช่น อนุสัญญาว่าด้วยการค้าระหว่างประเทศซึ่งชนิดสัตว์ป่าและพืชป่าที่ใกล้จะสูญพันธุ์ (CITES) อนุสัญญามรดกโลก อนุสัญญาว่าด้วยชนิดพันธุ์อพยพ อนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ และอนุสัญญาว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศโลก ในการเป็นภาคีอนุสัญญาประเภทนี้เป็นการแสดงให้เห็นถึงความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันของประชาคมโลก ในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมร่วมกัน
- การเป็นภาคีอนุสัญญาแรมซาร์ทำให้มีโอกาสเข้าร่วมในการแสดงความคิดเห็นกับนานาประเทศ ในการประชุมเพื่อพิจารณาหลักการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์พื้นที่ชุ่มน้ำอย่างชาญฉลาด เช่น มติของประเทศภาคีจากการประชุมสมัชชาภาคี ครั้งที่ ๓ ทำให้เกิดกองทุนความช่วยเหลือในการจัดการพื้นที่ชุ่มน้ำแก่ประเทศที่กำลังพัฒนาขึ้น
- การเป็นภาคีอนุสัญญาแรมซาร์จะนำชื่อเสียงมาสู่ประเทศและเป็นการนำพื้นที่ชุ่มน้ำสำคัญของประเทศ เข้าไปในทะเบียนรายชื่อพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระหว่างประเทศ (Ramsar Site) ทำให้เป็นที่รู้จักกันทั่วโลก นอกจากนั้นยังเป็นการเพิ่มความเข้มแข็งได้สำหรับภาคีที่เป็นประเทศกำลังพัฒนาจะได้รับการสนับสนุน และความช่วยเหลือในการดำเนินงานอนุรักษ์และจัดการพื้นที่ชุ่มน้ำในประเทศ
- การเป็นภาคีอนุสัญญาแรมซาร์ จะทำให้ภาคีประเทศต่าง ๆ ได้รับข่าวสารข้อมูลและคำแนะนำที่ทันสมัยเกี่ยวกับพื้นที่ชุ่มน้ำ และข้อคิดเห็นต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องการใช้ประโยชน์พื้นที่ชุ่มน้ำอย่างชาญฉลาด ทั้งนี้ ซึ่งอาจจะนำมาประยุกต์ใช้ในการอนุรักษ์และการแก้ไขปัญหาความเสื่อมโทรมของพื้นที่ชุ่มน้ำของประเทศไทยต่อไป
- ภาคีสามารถเสนอขอรับการสนับสนุนความช่วยเหลือ จากต่างประเทศหรือเงินกองทุนอนุสัญญา (Ramsar Small Grants Fund for Wetland Conservation and Wise Use) ได้โครงการละประมาณ ๔๐,๐๐๐ ฟรังก์สวิสหรือประมาณ ๑,๐๐๐,๐๐๐ บาท

ข้อมูลล่าสุดเกี่ยวกับพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระหว่างประเทศ (Ramsar Site) ทั่วโลก

- จนถึงขณะนี้ (๑๖ สิงหาคม ๒๕๕๙) ประเทศต่างๆ เข้าร่วมเป็นภาคีทั้งสิ้น ๑๖๙ ประเทศ จำนวนพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระหว่างประเทศกว่า ๒,๒๔๑ แห่ง รวมพื้นที่กว่า ๒๑๕,๒๔๐,๖๕๒ เฮกตาร์ หรือ ๑,๓๔๕.๒๕๔ ล้านไร่
- แรมซาร์ไซต์แห่งแรกของโลกคือ Cobourg Peninsula ในประเทศออสเตรเลีย ขึ้นทะเบียนเมื่อวันที่ ๘ พฤษภาคม ๒๕๑๗ มีพื้นที่ ๒๒๐,๗๐๐ เฮกตาร์ หรือ ๑.๓๗ ล้านไร่
- แรมซาร์ไซต์ล่าสุดของโลกคือ พื้นที่ชุ่มน้ำ Barrage de Tougouri, พื้นที่ชุ่มน้ำ Barrage de Yalgo และพื้นที่ชุ่มน้ำ Bassin du Nakanbé-Mané ประเทศบูร์กินาฟาโซ ขึ้นทะเบียนเมื่อวันที่ ๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙

- พื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระหว่างประเทศที่เล็กที่สุด มีขนาดเพียง ๑ เฮกแตร์ หรือ ๖.๒๕ ไร่ ในประเทศกินี เกาหลีใต้ หมู่เกาะซีเชลส์ และดินแดนอาณานิคมอังกฤษโพ้นทะเล ประเทศละ ๑ แห่ง
- พื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระหว่างประเทศที่มีขนาดใหญ่ที่สุดในโลกคือ Ngiri-Tumba-Maindombe ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยคองโก มีพื้นที่กว่า ๖.๕๗ ล้านเฮกแตร์ หรือ ๔๑.๐๖ ล้านไร่
- ประเทศที่มีจำนวนพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระหว่างประเทศที่มากที่สุด คือ สหราชอาณาจักร มีทั้งสิ้น ๑๗๐ แห่ง พื้นที่กว่า ๑.๒๗ ล้านเฮกแตร์ หรือ ๗.๙๙๓ ล้านไร่
- ประเทศที่มีพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระหว่างประเทศจำนวนน้อยที่สุด คือ มีประเทศละ ๑ แห่ง มีทั้งสิ้น ๓๓ ประเทศ
- ประเทศโบลิเวียในทวีปอเมริกาใต้มีพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระหว่างประเทศมากที่สุดในโลกคือ ๑๔.๘๔ ล้านเฮกแตร์ หรือ ๙๒.๗๖ ล้านไร่ รองลงมาคือ ประเทศแคนาดา ๑๓.๐๖ ล้านเฮกแตร์ หรือ ๘๑.๖๗ ล้านไร่
- ข้อมูลพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระหว่างประเทศ (Ramsar Site) ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้
 - อินโดนีเซีย ๗ แห่ง พื้นที่ ๑,๓๗๒,๙๗๖ เฮกแตร์ หรือ ๘.๕๘ ล้านไร่
 - ประเทศไทย ๑๔ แห่ง พื้นที่ ๓๙๙,๗๑๓.๘๔ เฮกแตร์ หรือ ๒.๔๙ ล้านไร่ มีพื้นที่แรมซาร์ไซต์เป็นอันดับสอง รองจากประเทศอินโดนีเซีย
 - ฟิลิปปินส์ ๖ แห่ง พื้นที่ ๑๕๔,๔๐๙ เฮกแตร์ หรือ ๐.๙๖ ล้านไร่
 - มาเลเซีย ๖ แห่ง พื้นที่ ๑๓๔,๑๕๘ เฮกแตร์ หรือ ๐.๘๓ ล้านไร่
 - เวียดนาม ๘ แห่ง พื้นที่ ๑๑๗,๘๑๓ เฮกแตร์ หรือ ๐.๗๓ ล้านไร่
 - กัมพูชา ๔ แห่ง พื้นที่ ๗๕,๙๔๒ เฮกแตร์ หรือ ๐.๔๗ ล้านไร่
 - ลาว ๓ แห่ง พื้นที่ ๑๔,๗๖๐ เฮกแตร์ หรือ ๙๒,๒๕๐ ไร่
 - เมียนมาร์ ๑ แห่ง พื้นที่ ๑๐,๓๕๙ เฮกแตร์ หรือ ๖๔,๗๔๓.๗๕ ไร่
- ในจำนวนพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระหว่างประเทศทั่วโลก ร้อยละ ๔๐ มีความเหมาะสมเนื่องจากมีคุณค่าพิเศษที่จะดำรงรักษาความหลากหลายทางพันธุกรรมและทางระบบนิเวศของภูมิภาค ร้อยละ ๕๖ มีความเหมาะสมเนื่องจากเป็นถิ่นที่อยู่อาศัยของชนิดพันธุ์หรือสายพันธุ์ที่หายาก มีแนวโน้มสูญพันธุ์ หรือ ใกล้จะสูญพันธุ์ ร้อยละ ๘๖ มีความเหมาะสมเนื่องจากเป็นตัวแทนพื้นที่ชุ่มน้ำประเภทที่หายาก หรือมีเอกลักษณ์เฉพาะในชีวภูมินิเวศนั้น

เกณฑ์สำหรับกำหนดพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระหว่างประเทศ

จากที่ประชุมสมัชชาภาคีอนุสัญญาว่าด้วยพื้นที่ชุ่มน้ำ (Ramsar Convention) สมัยที่ ๗ ซึ่งจัดขึ้นในระหว่างวันที่ ๑๐ - ๑๘ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๔๒ ณ ประเทศคอซอวอได้รับรองเกณฑ์สำหรับกำหนดพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระหว่างประเทศ ภายใต้กรอบกลยุทธ์สำหรับทะเบียนพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระหว่างประเทศ (Ramsar List) ดังนี้

กลุ่ม A ของเกณฑ์ พื้นที่ประกอบด้วยพื้นที่ชุ่มน้ำประเภทที่เป็นตัวแทนหายากหรือมีลักษณะพิเศษเฉพาะ

เกณฑ์ ๑ : พื้นที่ชุ่มน้ำหนึ่งควรได้รับพิจารณาว่ามีความสำคัญระหว่างประเทศ หากพื้นที่ชุ่มน้ำนั้นประกอบด้วยประเภทของพื้นที่ชุ่มน้ำที่เป็นตัวแทน หายาก หรือมีลักษณะพิเศษเฉพาะ ซึ่งพบในเขตชีวภูมิศาสตร์ที่เหมาะสม

กลุ่ม B ของเกณฑ์ พื้นที่ที่มีความสำคัญระหว่างประเทศสำหรับการอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพ

เกณฑ์เกี่ยวกับชนิดพันธุ์และชุมชนประชากรทางนิเวศ

เกณฑ์ ๒ : เกื้อกูล ชนิดพันธุ์ที่อยู่ในสถานภาพมีแนวโน้มใกล้สูญพันธุ์ ใกล้สูญพันธุ์ หรือ ใกล้สูญพันธุ์อย่างยิ่ง หรือชุมชนประชากรที่ถูกคุกคาม

เกณฑ์ ๓ : เกื้อกูล ประชากรของชนิดพันธุ์พืชหรือสัตว์ที่สำคัญ สำหรับการธำรงรักษาความหลากหลาย ทางชีวภาพของเขตชีวภูมิศาสตร์หนึ่งโดยเฉพาะ

เกณฑ์ ๔ : เกื้อกูล ชนิดพันธุ์พืชหรือสัตว์ที่อยู่ในระยะวิกฤติหนึ่งของวงจรชีวิตของชนิดพันธุ์นั้น หรือเป็นทอพอพมระหว่างสภาพเสื่อมโทรม

เกณฑ์พิเศษเกี่ยวกับนกน้ำ

เกณฑ์ ๕ : เป็นที่อยู่อาศัยตามปกติเกื้อกูลของนกน้ำ ๒๐,๐๐๐ ตัว หรือมากกว่า

เกณฑ์ ๖ : เป็นที่อยู่อาศัยตามปกติเกื้อกูล ร้อยละ ๑ ของประชากรในชนิดพันธุ์หรือสายพันธุ์หนึ่งของนกน้ำ

เกณฑ์พิเศษเกี่ยวกับปลา

เกณฑ์ ๗ : เกื้อกูล สัดส่วนที่สำคัญของสายพันธุ์ ชนิดพันธุ์ หรือวงศ์ ของปลาพื้นเมือง ระยะหนึ่งของวงจรชีวิต ปฏิสัมพันธ์ของชนิดพันธุ์ และ/หรือ ประชากรที่เป็นตัวแทนของผลประโยชน์ และ/หรือ คุณค่าของพื้นที่ชุ่มน้ำ และมีคุณูปการต่อความความหลากหลายทางชีวภาพทั่วโลก

เกณฑ์ ๘ : เป็นแหล่งสำคัญของอาหารสำหรับปลา วางไข่ พุ่มพืกวอดอ่อนและ/หรือเส้นทางอพยพ ซึ่งปริมาณของปลาไม่ว่าภายในพื้นที่ชุ่มน้ำหรือที่อื่น พึ่งพาอาศัยอยู่

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับอนุสัญญาแรมซาร์

- The United Nations Scientific and Cultural Organization (UNESCO) เป็นองค์กรรับรองการเข้าเป็นภาคีอนุสัญญาฯ ของประเทศต่างๆ ในการเข้าเป็นภาคีอนุสัญญาแรมซาร์
- สมัชชาภาคีของอนุสัญญาฯ (Conference of the Contracting Parties) จะมีการประชุมทุกๆ ๓ ปี จนถึงปัจจุบันมีการจัดประชุมไปแล้ว ๑๒ ครั้ง
- Standing Committee คณะกรรมการบริหารอนุสัญญาฯ มีหน้าที่จัดเตรียมเอกสารในการประชุมประเทศภาคีและให้คำแนะนำการดำเนินการของสำนักงานเลขาธิการอนุสัญญาฯ ซึ่งจะมีการประชุมปีละ ๑ ครั้ง ที่ประเทศสวิตเซอร์แลนด์

- Scientific and Technical Review Panel ซึ่งเป็นคณะกรรมการที่ปรึกษาทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มีหน้าที่ให้คำแนะนำด้านวิชาการต่อคณะกรรมการบริหาร มีวาระคราวละ ๓ ปี
- Secretariat ซึ่งเป็นสำนักเลขาธิการอนุสัญญาฯ (Ramsar Bureau) ทำหน้าที่ประสานงานกับภาคี และดำเนินงานเกี่ยวกับอนุสัญญาฯ โดยมีสำนักงานตั้งอยู่ ณ ประเทศสวิตเซอร์แลนด์ สำนักงานเลขาธิการฯ มีองค์ประกอบดังนี้ คือ เลขาธิการ (Secretary General) รองเลขาธิการ (Deputy Secretary General) ผู้ประสานงานระดับภูมิภาค ๔ ท่าน คือ เอเชีย แอฟริกา ยุโรป และ Neotropic
- Partner Organizations อันได้แก่ องค์กรเครือข่ายอันประกอบด้วย Birdlife International, IUCN - The World Conservation Union, Wetland International, World Wide Fund For Nature (WWF), Wetland International (WI), และ Integrated Water Management Institute (IWMI)

คุณค่าความสำคัญของพื้นที่ชุ่มน้ำแม่น้ำสงครามตอนล่างต่อการขึ้นทะเบียน เป็นพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระหว่างประเทศ (Ramsar Site)

แม่น้ำสงคราม เป็นลำน้ำสาขาหลักของแม่น้ำโขง ตั้งอยู่ในขอบเขตลุ่มน้ำสงครามซึ่งเป็น ๑ ใน ๓๗ ลุ่มน้ำสาขาลุ่มน้ำโขง แบ่งออกเป็นลุ่มน้ำสงครามตอนบน และลุ่มน้ำสงครามตอนล่าง มีพื้นที่ลุ่มน้ำรวมกันประมาณ ๖,๔๗๒ ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ ๔,๐๔๕,๐๐๐ ไร่ ครอบคลุมพื้นที่ใน ๕ จังหวัด คือ จังหวัดสกลนคร อุดรธานี หนองคาย บึงกาฬ และนครพนม มีต้นกำเนิดจากเทือกเขาภูพาน บริเวณภูผาหัก ภูผาเพลิน และภูผาเหล็ก ในเขต จังหวัดสกลนคร และจังหวัดอุดรธานี ไหลไปบรรจบกับแม่น้ำโขงที่บ้านไชยบุรีและบ้านตาลปากน้ำ ตำบลไชยบุรี อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครพนม มีความยาวโดยประมาณ ๔๒๐ กิโลเมตร นับว่าเป็นแม่น้ำสายสำคัญและมีความยาวที่สุดในเขตภูมิภาคอีสานตอนบน

แม่น้ำสงครามประกอบด้วยลำน้ำสาขาที่สำคัญคือ น้ำอูน น้ำยาม ห้วยโนด ห้วยขาง ห้วยน้ำเย็น ห้วยน้ำอูน ห้วยสามยอด ห้วยคำแก้ว ห้วยคอง ห้วยชี ห้วยอี และน้ำเมา ที่ไหลมาบรรจบกับแม่น้ำสงคราม ทำให้ลำน้ำมีขนาดใหญ่ขึ้นโดยเฉพาะในช่วงปลายลำน้ำก่อนไหลลงแม่น้ำสงคราม แม่น้ำสงครามเป็นแม่น้ำที่ไหลคดเคี้ยว มีตลิ่งค่อนข้างสูงชัน ในช่วงต้นฤดูฝนประมาณเดือนมิถุนายน ระดับน้ำในแม่น้ำโขงจะสูงขึ้น ปริมาณน้ำมหาศาลจะไหลย้อนเข้ามาในแม่น้ำสงครามลึกกว่า ๒๐๐ กิโลเมตร โดยในช่วงฤดูน้ำหลากพื้นที่ลุ่มน้ำสงครามจะมีพื้นที่น้ำขังประมาณ ๙๖๐ ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ ๖๐๐,๐๐๐ ไร่ ทั้งนี้ชื่อเรียกว่า “แม่น้ำสงคราม” เข้าใจว่าไม่ได้เกี่ยวข้องกับการทำสงครามใดๆ แต่น่าจะมาจากชื่อเรียกของคนอีสาน เนื่องจากบริเวณแม่น้ำสงครามจะปรากฏต้นครามหรือต้นคามซึ่งเป็นไม้พุ่ม ไซใบและต้นสำหรับย้อมสีน้ำเงินเข้มเรียกว่าสีคราม (ภาคเหนือเรียกว่าฮ่อม) ขึ้นอยู่ทั่วไป

ลักษณะภูมิอากาศของพื้นที่ลุ่มน้ำสงครามได้รับอิทธิพลจากลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้และลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ ทำให้เกิดฤดูฝนตั้งแต่เดือนพฤษภาคมถึงตุลาคม ฤดูหนาวตั้งแต่เดือนพฤศจิกายนถึงกุมภาพันธ์ และฤดูร้อนตั้งแต่เดือนมีนาคมถึงเมษายน อิทธิพลจากพายุดีเปรสชันจากทะเลจีนใต้และมหาสมุทรแป

ชีพใน ช่วงเดือนสิงหาคมถึงเดือนตุลาคมซึ่งจะพัดผ่านเข้ามาเป็นครั้งคราว จึงทำให้มีฝนตกมากขึ้นและแผ่เป็นบริเวณกว้าง

แม่น้ำสงครามนับว่าเป็นระบบนิเวศพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความหลากหลายทางชีวภาพสูงมาก ปัจจุบันเป็นพื้นที่หนึ่งที่ยังคงมีพื้นที่ป่าบุงป่าทาม (ป่าน้ำท่วม) ที่สำคัญที่ยังคงหลงเหลืออยู่ในภาคอีสานซึ่งพบกระจายทั่วไปบริเวณริมสองฝั่งแม่น้ำสงครามและลำน้ำสาขา มีพื้นที่ประมาณ ๑๖๕,๑๒๕ ไร่ (สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, ๒๕๕๑) ซึ่งนับว่ามีความสำคัญและคุณประโยชน์มากมาย โดยเฉพาะการเอื้อประโยชน์ให้แก่ชุมชนท้องถิ่นทั้งทางตรงและทางอ้อม จากงานวิจัยไทบ้านซึ่งสำรวจข้อมูลโดยเครือข่ายนักวิจัยไทบ้านลุ่มน้ำสงคราม อำเภอศรีสงคราม จังหวัดนครพนม พบว่า บริเวณป่าบุงป่าทามดังกล่าว มีความหลากหลายของระบบนิเวศย่อย ถึง ๒๘ ระบบ ได้แก่ กุด แก้ง ดง ดอน ทาม บุง โพน วัง โสภ ฯลฯ ซึ่งมีความเหมาะสมสำหรับเป็นที่อยู่อาศัยของพันธุ์ปลากว่า ๑๒๔ ชนิด ได้แก่ ปลาบึก (*Pangasianodon gigas*) ปลากระเบนแม่น้ำโขง (*Dasyatis laosensis*) ปลาหมากผาง (*Tenualosa thibaudaui*) ปลาซิวแก้ว (*Clupeichthys aesarnensis*) ปลาซิวแคระ (*Boraras micros*) ปลาซิวหางกรรไกรเล็ก (*Rasbora spilocerca*) ปลาเอนฝ้าย (*Probarbus labeaminor*) ปลาข้าวสารแม่น้ำโขง (*Oryzias mekongensis*) ชนิดที่อยู่ในสถานภาพใกล้สูญพันธุ์ (endangered) ได้แก่ ปลากระโทง (*Catlocarprio siamensis*) ปลาเอนฝ้าย (*Probarbus labeaminor*) ปลาเค้ดำ (*Wallago leerii*) ชนิดที่อยู่ในสถานภาพมีแนวโน้มใกล้สูญพันธุ์ (vulnerable) ได้แก่ ปลาแมงหูดำ (*Setipinna melanochir*) ปลายี่สก (*Probarbus jullieni*) ปลาตุ๊กตาดัน (*Clarias batrachus*) ปลาจิ้มฟันจระเข้ (*Doryichthys martensii*) ปลาจิ้มฟันจระเข้แคระ (*Indostomus paradoxus*) ปลาปักเป้าสุวดี (*Tetraodon suvatti*) ชนิดที่อยู่ในสถานภาพถูกคุกคามในถิ่นที่อยู่อาศัยตามธรรมชาติ (threatened in the wild) ได้แก่ ปลาสรวย (*Pangasianodon hypophthalmus*) ปลากัดเขียว (*Betta smaragdina*) นอกจากนี้ยังมีพรรณพืชในป่าทามที่ใช้ประโยชน์ได้จำนวนถึง ๒๐๘ ชนิด ชนิดพันธุ์นกชนิดต่าง ๆ ไม่ต่ำกว่า ๑๓๑ ชนิด อาทิเช่น เป็ดดำหัวดำ (*Aythya baeri*) นกกระสาแดง (*Ardea purpurea*) นกอีลุ้ม (*Gallicrex cinerea*) นกกระแตหัวเทา (*Vanellus cinereus*) เป็นต้น

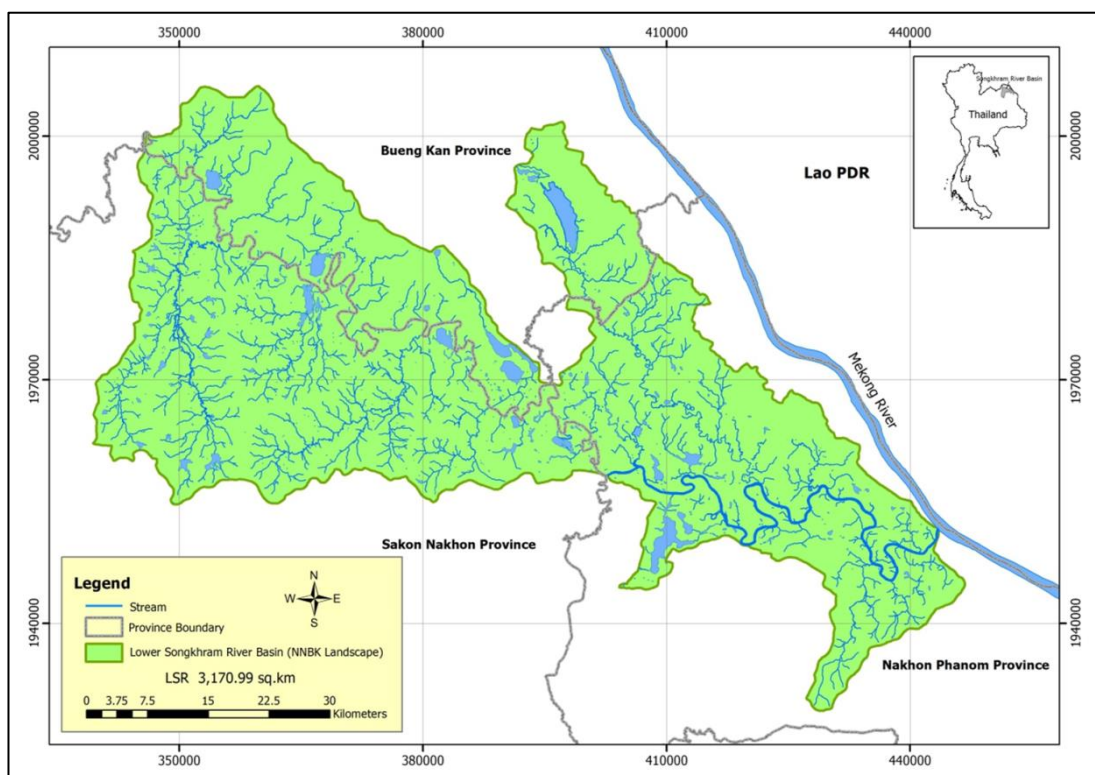
ความสำคัญของแม่น้ำสงครามต่อวิถีชีวิตชุมชนคนลุ่มน้ำสงคราม

บริเวณลุ่มน้ำสงครามตอนล่างที่มีลักษณะพิเศษ คือ ในฤดูฝนน้ำจะค่อยๆท่วมพื้นที่ลุ่มต่ำ และเมื่อถึงฤดูน้ำหลากจะกลายเป็นผืนทะเลสาบน้ำจืดกว้างใหญ่ครอบคลุมพื้นที่ถึง ๖๐๐,๐๐๐ ไร่ ครอบคลุมระยะเวลานานประมาณ ๓-๔ เดือน น้ำหลากนี้เป็นอิทธิพลมาจากน้ำเหนือและน้ำจากลำน้ำโขงที่ไหลย้อนเข้ามาตามลำน้ำสงครามและลำน้ำย่อยมีลักษณะคล้ายกับทะเลสาบเขมร ลักษณะดังกล่าวทำให้ลุ่มน้ำสงครามตอนล่างมีเอกลักษณ์เฉพาะทางธรรมชาติ คือ มีป่าชนิดต่างๆ ขึ้นอยู่ตามที่ราบน้ำท่วมถึงริมแม่น้ำและห้วยสาขาที่ทนต่อน้ำท่วม โดยเฉพาะป่าไผ่พื้นบ้าน ซึ่งชุมชนท้องถิ่นเรียกพื้นที่นี้ว่า "ป่าบุงป่าทาม" หรือ "ป่าทาม" (Flood Forest)

ลักษณะดังกล่าวทำให้วิถีชีวิตคนลุ่มน้ำสงครามนั้นผูกพันกับแม่น้ำสงครามและป่าบุงป่าทามอย่างแยกกันไม่ออก เนื่องจากแม่น้ำสงครามและป่าบุงป่าทามเป็นแหล่งทรัพยากรที่เลี้ยงดูชุมชนรอบๆ มาอย่างยาวนาน และชาวบ้านได้พึ่งพาทรัพยากรด้านต่างๆจากความหลากหลายทางชีวภาพ หรือความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรในป่าบุงป่าทาม ลุ่มน้ำสงคราม จนสร้างความมั่นคงด้านอาหาร ด้านสุขภาพ ด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและประเพณี

โดยสรุป คุณค่า ความสำคัญของแม่น้ำสงคราม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการให้การสนับสนุน ปัจจัยที่สำคัญในการดำรงชีพของคนและสรรพสัตว์ สิ่งมีชีวิต ทั้งพืช และสัตว์ พอสรุปได้ดังนี้

- เป็นแหล่งน้ำผิวดินให้แก่แหล่งน้ำโดยรอบและแม่น้ำโขง รวมทั้งเป็นแหล่งทรัพยากรธรรมชาติ พืช สัตว์ ที่สำคัญ สำหรับการดำรงชีวิตของมนุษย์ และเป็นแหล่งรายได้ที่สำคัญ ไหลหล่อเลี้ยงผู้คนกว่า ๑.๔๕ ล้านคน มีปริมาณการจับปลามากกว่า ๔๕,๐๐๐ ตันต่อปี สร้างรายได้ให้กับชุมชนเฉลี่ย ๓๒,๗๙๔ บาท/ปี
- เป็นแหล่งน้ำใต้ดินที่สำคัญ เป็นพื้นที่รองรับน้ำท่วม ชะลอ ความรุนแรงการไหลบ่าของน้ำ ช่วยดักจับสารเคมี สารพิษ ตะกอนดิน และช่วยเพิ่มปริมาณน้ำให้ แก่มนุษย์ และสิ่งมีชีวิต เพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น
- เป็นแหล่งที่อยู่อาศัย แหล่งอาหาร แหล่งผสมพันธุ์ และทำรัง วางไข่ของสัตว์น้ำที่สำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งปลาหลายชนิดจากแม่น้ำโขง อพยพมาผสมพันธุ์ และวางไข่ พร้อมทั้งเป็นแหล่งอนุบาลลูกปลา ก่อนที่จะออกไปเจริญเติบโตในแม่น้ำโขง เป็นอาหาร และรายได้ที่สำคัญให้แก่ประชากรที่อาศัยอยู่ในลุ่มน้ำโขงต่อไป

แผนที่แสดงขอบเขตลุ่มน้ำสงครามตอนล่าง (WWF, 2015)

ปัจจุบัน สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (สผ.) ได้จัดให้แม่น้ำสงครามเป็นพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับนานาชาติ มาตั้งแต่ปี ๒๕๔๓ เป็นต้นมา

คุณค่าและความสำคัญของพื้นที่ชุ่มน้ำแม่น้ำสงครามตอนล่างที่เข้าหลักเกณฑ์พื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระหว่างประเทศ (Ramsar Site)

กลุ่ม	เกณฑ์	ลักษณะที่เข้าเกณฑ์
กลุ่ม A ของเกณฑ์: พื้นที่ประกอบด้วยพื้นที่ชุ่มน้ำประเภทที่เป็นตัวแทนหายากหรือมีลักษณะพิเศษ เฉพาะ	เกณฑ์ ๑ :พื้นที่ชุ่มน้ำหนึ่งควรได้รับพิจารณาว่ามีความสำคัญระหว่างประเทศ หากพื้นที่ชุ่มน้ำนั้นประกอบด้วยประเภทของพื้นที่ชุ่มน้ำที่เป็นตัวแทน หายาก หรือมีลักษณะพิเศษเฉพาะ ซึ่งพบในเขตชีวภูมิศาสตร์ที่เหมาะสม	ระบบนิเวศป่าบุงป่าทามผืนใหญ่พื้นที่กว่า ๑๖๕,๑๒๕ ไร่ (สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, ๒๕๕๑) มีความหลากหลายของระบบนิเวศย่อย 28 ระบบ (งานวิจัยไต้หวันลุ่มน้ำสงคราม, ๒๕๕๐) เป็นตัวอย่างของพื้นที่ชุ่มน้ำที่เป็นตัวแทนที่หายาก หรือมีลักษณะพิเศษเฉพาะ
กลุ่ม B ของเกณฑ์: พื้นที่ที่มีความสำคัญระหว่างประเทศสำหรับการอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพ		เป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของพันธุ์ปลาน้ำจืด ตลอดจนเป็นแหล่งอพยพเพื่อผสมพันธุ์วางไข่ของพันธุ์ปลาจากแม่น้ำโขงในช่วงฤดูน้ำหลาก พบความหลากหลายของพันธุ์ปลาอย่างน้อย ๑๒๔ ชนิด พันธุ์พืช ๒๐๘ ชนิด ระบบนิเวศย่อย ๒๘ ระบบ (งานวิจัยไต้หวันลุ่มน้ำสงคราม, ๒๕๕๐) พันธุ์นกไม่ต่ำกว่า ๑๓๑ ชนิด (ONEP, 2005), (WWF, 2016)
เกณฑ์เกี่ยวกับชนิดพันธุ์และชุมชนประชากรทางนิเวศ	เกณฑ์ ๒ :เกือกกุล ชนิดพันธุ์ที่อยู่ในสถานภาพมีแนวโน้มใกล้สูญพันธุ์ ใกล้สูญพันธุ์ หรือใกล้สูญพันธุ์อย่างยิ่ง หรือชุมชนประชากรที่ถูกคุกคาม	เป็นแหล่งที่อยู่อาศัยที่สำคัญของปลาบึก (<i>Pangasianodon gigas</i>) ปลาเฉพาะถิ่นลุ่มน้ำโขง ซึ่งมีความเสี่ยงขั้นวิกฤติต่อการสูญพันธุ์ (Critical Endangered) รวมทั้งมีชนิดนกที่มีความเสี่ยงขั้นวิกฤติต่อการสูญพันธุ์ (Critically Endangered: CR) ตาม IUCN Red List 2015 จำนวน ๑ ชนิด คือ เป็ดดำหัวดำ (<i>Aythya baeri</i>) นกที่มีแนวโน้มใกล้สูญพันธุ์ (Vulnerable-VU) ตาม Red Data of Thailand (ONEP, 2005) จำนวน ๑ ชนิด คือ นกกระสาแดง (<i>Ardea purpurea</i>) มีแนวโน้มใกล้สูญคุกคาม (Near-Threatened-NT) จำนวน ๒ ชนิด คือ นกอีลุ้ม (<i>Gallicrex cinerea</i>) นกกระแตหัวเทา (<i>Vanellus cinereus</i>)
	เกณฑ์ ๓ :เกือกกุล ประชากรของชนิดพันธุ์พืชหรือสัตว์ที่สำคัญ สำหรับการดำรงรักษาความหลากหลาย ทางชีวภาพของเขตชีวภูมิศาสตร์หนึ่งโดยเฉพาะ	
	เกณฑ์ ๔ :เกือกกุล ชนิดพันธุ์พืชหรือสัตว์ที่อยู่ในระยะวิกฤติหนึ่งของวงจรชีวิตของชนิดพันธุ์นั้น หรือเป็นที่อพยพมาระหว่างสภาพเสื่อมโทรม	
เกณฑ์พิเศษเกี่ยวกับนกน้ำ	เกณฑ์ ๕ :เป็นที่อยู่อาศัยตามปกติเกือกกุลของ	ข้อมูลไม่เพียงพอ

กลุ่ม	เกณฑ์	ลักษณะที่เข้าเกณฑ์
	นกน้ำ ๒๐,๐๐๐ ตัว หรือมากกว่า	
	เกณฑ์ ๖ : เป็นที่อยู่อาศัยตามปกติเกือกุล ร้อยละ ๑ ของประชากรในชนิดพันธุ์หรือสายพันธุ์หนึ่งของนกน้ำ	ข้อมูลไม่เพียงพอ
เกณฑ์พิเศษเกี่ยวกับปลา	เกณฑ์ ๗ : เกือกุล สัตว์ที่สำคัญของสายพันธุ์ ชนิดพันธุ์ หรือวงศ์ ของปลาพื้นเมืองระยะหนึ่งของวงจรชีวิต ปฏิสัมพันธ์ของชนิดพันธุ์ และ/หรือ ประชากรที่เป็นตัวแทนของผลประโยชน์ และ/หรือ คุณค่าของพื้นที่ชุ่มน้ำ และมีคุณูปการต่อความหลากหลายทางชีวภาพทั่วโลก	เป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของพันธุ์ปลาน้ำจืด ตลอดจนเป็นแหล่งอพยพเพื่อผสมพันธุ์วางไข่ของพันธุ์ปลาจากแม่น้ำโขงในช่วงฤดูน้ำหลาก พบความหลากหลายของพันธุ์ปลาอย่างน้อย ๑๒๔ ชนิด (งานวิจัยที่บ้านลุ่มน้ำสงคราม, ๒๕๕๐) ที่ช่วยเติมเต็มความอุดมสมบูรณ์ให้กับแม่น้ำโขง และเป็นแหล่งรายได้ที่สำคัญ ไหลหล่อเลี้ยงผู้คนกว่า ๑.๔๕ ล้านคน มีปริมาณการจับปลามากกว่า ๔๕,๐๐๐ ตันต่อปี สร้างรายได้ให้กับชุมชนเฉลี่ย ๓๒,๗๙๔ บาท/ปี
	เกณฑ์ ๘ : เป็นแหล่งสำคัญของอาหารสำหรับปลา วางไข่ พุ่มฟักตัวอ่อนและ/หรือเส้นทางอพยพ ซึ่งปริมาณของปลาไม่ว่าภายในพื้นที่ชุ่มน้ำหรือที่อื่น พึ่งพาอาศัยอยู่	เป็นแหล่งที่อยู่อาศัย แหล่งอาหาร แหล่งผสมพันธุ์ และทำรัง วางไข่ของสัตว์น้ำที่สำคัญโดยเฉพาะอย่างยิ่งปลาหลายชนิดจากแม่น้ำโขง อพยพมาผสมพันธุ์ และวางไข่ พร้อมทั้งเป็นแหล่งอนุบาลลูกปลา ก่อนที่จะออกไปเจริญเติบโตในแม่น้ำโขง เป็นอาหาร และรายได้ที่สำคัญ ให้แก่ประชากรที่อาศัยอยู่ในลุ่มน้ำโขงต่อไป

๑. ลากขอบเขตพื้นที่ครอบคลุมเฉพาะส่วนที่เป็นตัวแม่น้ำสงครามตอนล่าง
๒. ลากแผนที่ครอบคลุมพื้นที่ป่าบุ่ง ป่าทาม ที่อยู่ติดสองฝั่งแม่น้ำ และพื้นที่ป่าสาธารณะและป่าบุ่ง ป่าทามบางส่วนที่อยู่ติดกับแม่น้ำสงคราม และที่ชุมชนเห็นชอบ
๓. ไม่ลากแผนที่คลุม หรือทับพื้นที่ทำการเกษตร เป็นต้น

**ขั้นตอนการเสนอขอขึ้นทะเบียนพื้นที่ชุ่มน้ำเป็นพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับนานาชาติ
ระดับนานาชาติและระหว่างประเทศ (Ramsar Site)**

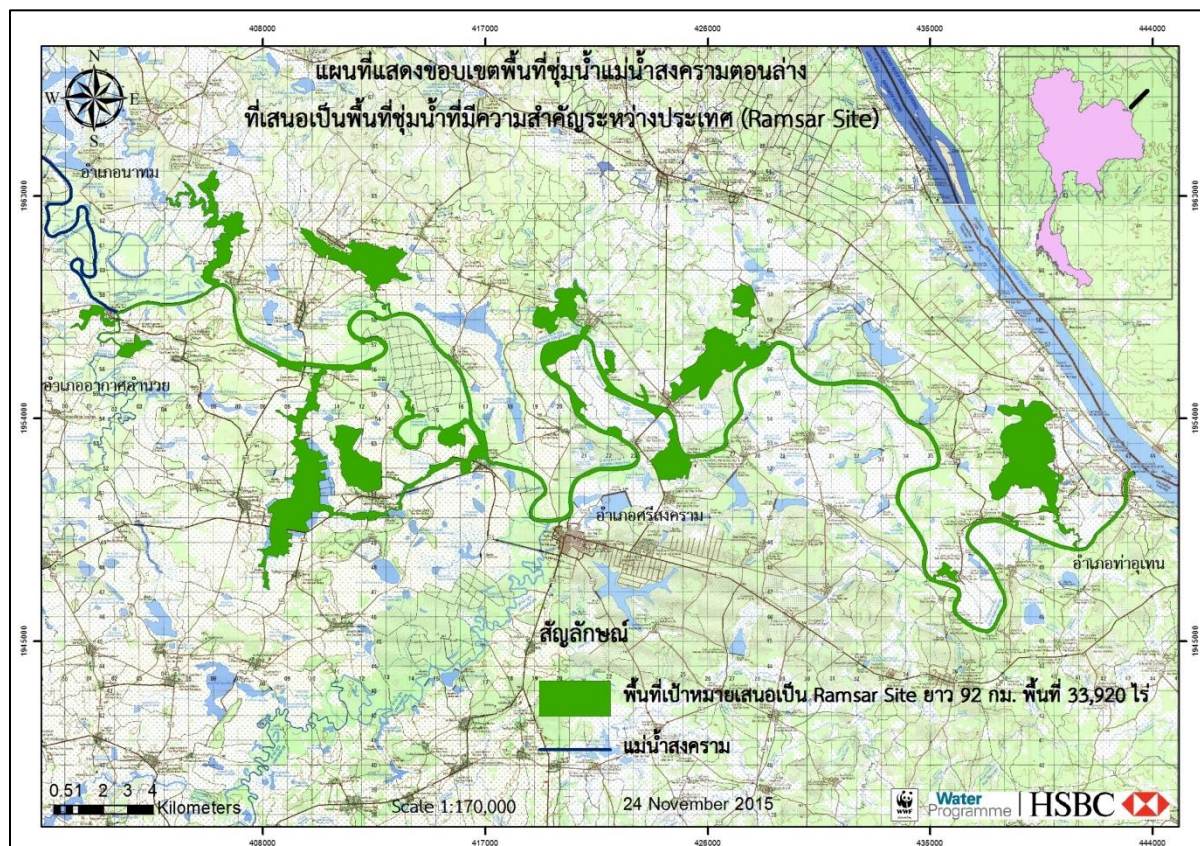
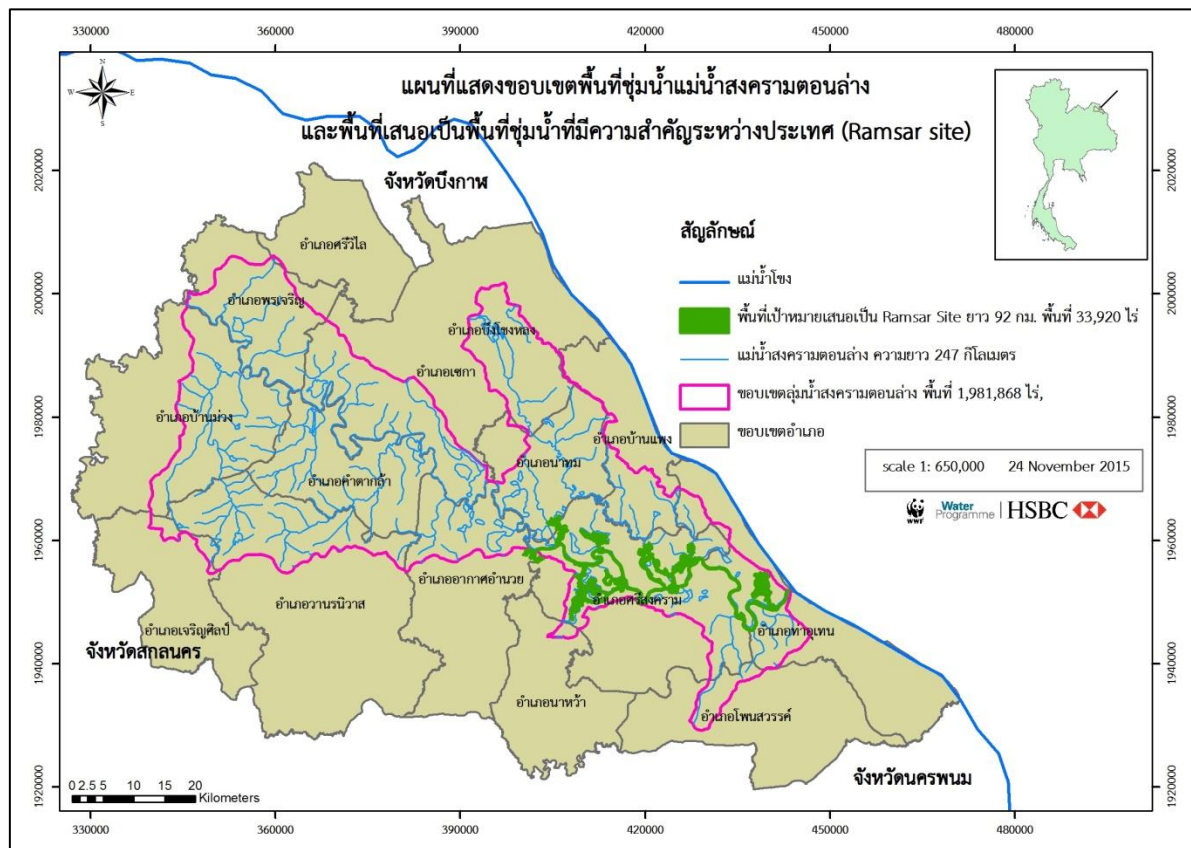
```

graph TD
    A[หน่วยงาน/องค์กร  
เสนอรายชื่อพื้นที่ชุ่มน้ำ] --> B[จังหวัด]
    B --> C{พิจารณา}
    C -- "ไม่เห็นชอบ" --> A
    C -- "เห็นชอบ" --> D[สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม  
คณะทำงานวิชาการพื้นที่ชุ่มน้ำ]
    D --> E{พิจารณา}
    E -- "ไม่เห็นชอบ" --> B
    E -- "เห็นชอบ" --> F[กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม  
คณะกรรมการการจัดการพื้นที่ชุ่มน้ำ]
    F --> G{พิจารณา}
    G -- "ไม่เห็นชอบ" --> E
    G -- "เห็นชอบ" --> H[คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ]
    H --> I{พิจารณา}
    I -- "ไม่เห็นชอบ" --> G
    I -- "เห็นชอบ" --> J[คณะรัฐมนตรี]
    J --> K{พิจารณา}
    K -- "เห็นชอบ" --> L[ขึ้นทะเบียนเป็นพื้นที่ชุ่มน้ำ  
ที่มีความสำคัญระดับนานาชาติ]
    K -- "ไม่เห็นชอบ" --> I
    L --> M[สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม  
(National Focal Point)]
    M --> N[จัดทำข้อมูล Ramsar Information Sheet (RIS)]
    N --> O[ดำเนินาเลขาธิการ  
อนุสัญญาว่าด้วยพื้นที่ชุ่มน้ำ]
    O --> P[ตรวจสอบความถูกต้อง RIS  
ยื่นเสนอ]
    P --> Q[พื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระหว่างประเทศ  
(Ramsar Site)]
  
```

กรณีสที่ 1 แลยพื้นที่ชุ่มน้ำที่ไม่มีความสำคัญระดับชาติ/
นานาชาติภายใต้มติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 1 สิงหาคม 2543
หรือ 3 พฤศจิกายน 2552 เป็นพื้นที่ชุ่มน้ำที่มี
ความสำคัญระหว่างประเทศ หรือ "Ramsar Site"

กรณีที่ 2 เป็นพื้นที่ชุ่มน้ำที่ไม่อยู่ในพระปรมาภิไธย
มติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 1 สิงหาคม 2543 หรือ 3 พฤศจิกายน 2552

หมายเหตุ: ขั้นตอนการดำเนินการตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการขึ้นทะเบียนพื้นที่ชุ่มน้ำเป็นพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับนานาชาติและระหว่างประเทศ (Ramsar Site) จะต้องปฏิบัติตามกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เช่น พระราชบัญญัติการขึ้นทะเบียนพื้นที่ชุ่มน้ำเป็นพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับนานาชาติและระหว่างประเทศ (Ramsar Convention) และพระราชบัญญัติการขึ้นทะเบียนพื้นที่ชุ่มน้ำเป็นพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับชาติ (National Wetlands Inventory Act).

แผนที่พื้นที่ชุ่มน้ำแม่น้ำสงครามตอนล่างที่เสนอขึ้นทะเบียนเป็นพื้นที่แรมซาร์ไซต์

ข้อดีต่อชุมชนท้องถิ่น และจังหวัดนครพนม ต่อการขึ้นทะเบียนเป็นพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระหว่างประเทศ (Ramsar Site)

- ก่อให้เกิดความร่วมมือตั้งแต่ระดับชุมชน ถึงผู้กำหนดนโยบายระดับชาติ
- ทำให้มีการใช้ประโยชน์พื้นที่ชุ่มน้ำได้อย่างถูกต้อง และยั่งยืน
- เป็นมาตรการที่สร้างหลักประกันต่อการอนุรักษ์ และการคงอยู่ของความหลากหลายทางชีวภาพในพื้นที่
- นำชื่อเสียงมาสู่จังหวัดนครพนม และพื้นที่ชุ่มน้ำที่ได้รับการเสนอเป็น Ramsar Site จะเป็นที่ยอมรับทั่วโลก
- มีโอกาสได้รับทุน / การอุดหนุน จากแหล่งต่างๆ เพื่อการพัฒนาเชิงอนุรักษ์มากขึ้น

พันธกรณีของจังหวัดนครพนมภายหลังการขึ้นทะเบียนเป็นพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระหว่างประเทศ (Ramsar Site)

- ร่วมจัดทำแผนการจัดการ และใช้ประโยชน์พื้นที่ชุ่มน้ำอย่างยั่งยืน
- ประสานความร่วมมือในการใช้ประโยชน์พื้นที่ชุ่มน้ำที่มีสิทธิร่วมกัน หรือก่อผลกระทบต่อกัน
- พิจารณาวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมจากกิจกรรม ต่างๆ ที่อาจก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของระบบนิเวศ
- สร้างจิตสำนึกและความรู้ความเข้าใจในคุณค่าพื้นที่ชุ่มน้ำ
- อนุสัญญาแรมซาร์ไม่ห้ามการใช้ที่ดินในทางกฎหมายไทย รวมถึงการประมง เกษตร และกิจกรรมอื่นๆ และไม่มีผลให้แม่น้ำสงครามเป็นพื้นที่สงวนใดๆ

เอกสารอ้างอิง

ประทีป มีมิตรธรรม ๒๕๕๗. กฎหมายไทยที่รองรับต่อการดำเนินงานตามพันธกรณีอนุสัญญาว่าด้วยพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญในระดับระหว่างประเทศโดยเฉพาะอย่างยิ่งที่เป็นถิ่นที่อยู่ของนกน้ำ ค.ศ. 1971. บทความในคู่มือปฏิรูปกฎหมายกับพันธกรณีระหว่างประเทศ คณะกรรมการปฏิรูปกฎหมาย (คปก.). สืบค้นใน <http://www.lrct.go.th/tools/?p=262> วันที่ ๗ มกราคม ๒๕๕๙

สำนักความหลากหลายทางชีวภาพ สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ๒๕๕๙.

เกณฑ์สำหรับกำหนดพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระหว่างประเทศ. สืบค้นใน

http://wetland.onep.go.th/wetlands/ramsar_convention05.html วันที่ ๖ มกราคม ๒๕๕๙

สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ๒๕๕๙. อนุสัญญาแรมซาร์: สถานการณ์คุณภาพสิ่งแวดล้อมออนไลน์. สืบค้นใน

[http://www.onep.go.th/soe_online/index.php?option=com_content&view=article&id=66:](http://www.onep.go.th/soe_online/index.php?option=com_content&view=article&id=66:2010-04-19-03-33-29&catid=9:2010-02-11-15-20-40&Itemid=6)

2010-04-19-03-33-29&catid=9:2010-02-11-15-20-40&Itemid=6 วันที่ ๖ มกราคม ๒๕๕๙

Ramsar 2016. The List of Wetlands of International Importance. สืบค้นใน

<http://www.ramsar.org> วันที่ 16 มิถุนายน ๒๕๕๙